

Figyelemre méltó, a mai magyar nyelvész társadalom számára mindenképpen fontos könyvet jelentetett meg Dobos Csilla egyetemi docens. Aki ezt a könyvet elolvasta, nem tud többé ugyanazzal a szemmel nézni a jogszolgáltatás szereplőire, avagy a „titokzatos”, „unalmas”, „érthetetlen” jogi szövegekre, mint korábban. Különösen ajánlható a munka a pragmatika iránt érdeklődő, avagy azt oktató kollégáknak; hatalmas mennyiségű, valóban élő példaanyag meríthető belőle előadásai és szemináriumai színesítésére. És különösen ajánlható ez a szakkönyv a szaknyelvi fordítást (ezen belül is a jogi szakszövegek fordítását) oktatóknak, akik maguk a legtöbb esetben nem jogászok (és nem magyar szakot végeztek).

Idegen nyelvet oktató kollégáink, avagy bármely idegen nyelv szakon tanulmányokat végző, de akár magyar szakos hallgatók számára is az inter- és intralingvális fordítás hasonlóságainak és különbségeinek az elemzése lehet tanulságos. Tény, hogy míg az első, az interlingvális fordítás során a forrásnyelv és célnyelv két különböző nyelv, addig az utóbbi, az *intralingvális fordítás során* egy adott nyelv *x regiszteréből* jutunk ugyanazon nyelv *y regiszterébe*.

Bodnár Ildikó

Mária Dobriková (szerk.)

Percepcia nadprirodzena vo frazeológii. Slavofraz 2019. [A természetfeletti percepciója a frazeológiában. Slavofraz 2019].

Univerzita Komenského v Bratislave: Bratislava, 2019, 374 p.

ISBN 978-80-223-5023-5

A rendszeres időközönként megszervezett Slavofraz nemzetközi szláv tudományos konferencia megrendezését 2019-ben a pozsonyi

Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának Szláv Filológia Tanszéke vállalta. A *Percepcia nadprirodzena vo frazeológii (A természetfeletti percepciója a frazeológiában)* című, 2019. április 12. és 13. között megvalósuló konferencián 14 országból (Ausztria, Bulgária, Csehország, Észtország, Fehéroroszország, Horvátország, Lengyelország, Macedónia, Magyarország, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Oroszország és Ukrajna) közel 70 szakember vett részt. Az előadók a természetfelettségnek a frazeológiában való megjelenését nemcsak a szűkebb értelemben vett nyelvészet, hanem ennél tágabb – antropológiai nyelvészeti, kulturális nyelvészeti, dialektológiai, fordítástudományi, irodalmi, néprajzi, vallási és mitológiai – összefüggésben értelmezték. Az angol, bolgár, cseh, fehérorosz, horvát, lengyel, macedón, német, szerb, szlovák, szlovén, orosz és ukrán nyelven elhangzott előadások írott változatai a konferenciával azonos című kötetben láthatnak napvilágot. Az 55 egyéni szerzőtől származó tanulmány, illetve 7 társszerzői munka közül az alábbiakban azokat ismertetem részletesebben, amelyek a téma újszerű láttatása mellett a konferencia tematikai sokszínűségét is kiválóan bizonyítják.

A gyűjteményt Valerij Michajlovics Mokienko *Сверхъестественное в русской народной фразеологии на фоне славянской (A természetfeletti különbség az orosz népi frazeológiában, illetve egyéb szláv kontextusban)* című írása nyitja meg, melyben a szerző a természetfeletti különböző definícióinak vizsgálata alapján megállapítja, hogy ezen meghatározások általános szemantikai vonását az a feltevés adja, hogy amennyiben a természet és a tudományos logika törvényeit alkalmazzuk, a természetfeletti jelenségek megmagyarázhatatlanoknak tűnnek. Ezt követően Mokienko kifejti, hogy a frazeológia tanulmányozásakor a kutatók gyakran szembesülnek azzal a problémával, hogy milyen módon magyarázzák meg a megmagyarázhatatlant, s egyúttal fedjék fel a nyelv egyik legrejtélyesebb folyamatát. A tanulmány má-

sodik részében a *Перун* (*Perun*) és a *чѣрм* (*ördög*) kifejezéseket tartalmazó állandósult szókapcsolatok részletes elemzését az orosz nyelvjárási frazeológia vonatkozásában végzi el a szerző, illetve egyéb szláv nyelvekben való előfordulásukat is megvizsgálja.

A kötet következő jelentős írása a Mária Dobříková által jegyzett *ZMOK – poveřovę predstavy a ich percepcia z hľadiska etnofrazeológie* (*ZMOK – babonás elképzelések és percepciójuk a népi frazeológia szemszögéből*) című tanulmány, melynek középpontjában a *zmok* néven ismert lény áll. A szerző e természetfeletti lény bemutatása során elsőként Anton Bernolák ötnyelvű Szlovák–cseh–latin–német–magyar szótárára hivatkozik, melynek magyar szócikke ekként jellemzi a *zmokot*: „*gonosz lélek, egy egész nedves madárnak formájában képzett*”. Dobříková a továbbiakban több olyan néprajzi műre is utal, amelyek a szóban forgó alakot démoni, illetve mitikus eredetű lényként ábrázolják. Az írás második részében a szerző a *zmok*hoz hasonló lényeket más szláv népek hiedelemvilágára támaszkodva igyekszik azonosítani.

Miroslav Dudok *Variabilita frazém s personálnym komponentom nadprirodzena* (*A természetfeletti sajátos komponensével ellátott frazémák változatossága*) című írásában a *rossz* fogalmát kifejező szláv frazémákat elemzi, miközben megállapítja, hogy alkotóelemeikre a szinonim ekvivalensek megléte és a szemantikai megfelelés jellemző, valamint, hogy a különböző nyelvekből származó frazémák között szemantikai és szerkezeti értelemben vett egyezés mutatható ki. Dudok következtetésében kiemeli, hogy az általa összehasonlított szláv nyelvek a *rossz* fogalmát azonos, illetve részben megegyező módon kategorizálják, mely hasonló kulturális és nyelvi diskurzus kialakulását eredményezi.

A konferenciakötet figyelemfelkeltő írásai közé tartozik Kristina Đorđević *Српске и словачке фраземе с називом*

халуциногених биљака мотивисане магијским ритуалима (*Mágikus rituálékon használt hallucinogén növények elnevezését tartalmazó szerb és szlovák frazémák*) című munkája is, melyben a szerző a különféle hallucinogén növények elnevezését tartalmazó frazémákat előbb etnikai, majd nyelvészeti szempontú vizsgálatnak veti alá, miközben olyan kérdéseket boncolgat, hogy vajon a szerb mágikus rituálékban a bolondító beléndek valóban különleges szerepet tölt-e be, illetve hogy a szlovák kultúrákörben ugyanilyen jelentős szerep jut-e a nadragulyának.

Svetlana Kmecová *Stopy staroslovanskej mytológie v slovenskej a slovinskej frazeológii* (*Az ószláv mitológia nyomai a szlovák és a szlovén frazeológiában*) című tanulmányának elején a kereszténység előtti ószláv mítoszok szereplőit fontosabb és kevésbé fontos csoportokba sorolja. Az előbbiekhöz a (fő)istenek, Perun, Szvarog, Velesz és mások tartoznak, az utóbbiakhoz pedig a tündérek és a vámpírok. Ezt követően Kmecová olyan szlovák és szlovén frazeológiai egységeket hasonlít össze, melyek az említett természetfeletti lények elnevezését tartalmazzák. A vizsgálat alapján a szerző azt a következtetést vonja le, hogy mindkét nyelvben a kevésbé fontos csoportba sorolt természetfeletti lények nevét tartalmazó frazémák dominálnak, mely véleménye szerint a népmesékben való gyakori megjelenésüknek köszönhető.

Zuzana Obertová *Aktualizácie frazém v trilógii Juraja Červenáka Černokňazník* (*A frazémák megjelenése Juraj Červenák Černokňazník című trilógiájában*) című írása a Szlovákia- és Csehország-szerte közismert író, Juraj Červenák szláv fantasy trilógiájában lévő frazémákat elemzi. Obertová azt vizsgálja, hogyan alakította át Červenák a keresztény vallásra utaló frazémákat úgy, hogy azok megfeleljenek a trilógia kereszténység felvétele előtt játszódó cselekményének. A szerző erre vonatkozóan több módszert is alkalmazott, többek között a helyettesítést, melynek során pl. a *čert aby to vzal* (*az ördög*

vigye el) állandósult szókapcsolatban az *ördög* (*čert*) kifejezést a *Mor* szóval cserélte fel, mely a szláv mitológiában a halál megszemélyesített alakjára utal.

A fenti íráshoz hasonló elképzelésen alapul Magdalena Zakrzewska-Verdugo *Aluzje frazeologiczne w opowiadaniu Kraniec świata Andrzeja Sapkowskiego i w jego przekładzie na język słowacki (Frazeológiai utalások Andrzej Sapkowski A világ peremén c. elbeszélésében és annak szlovák fordításában)* című dolgozata, mely a lengyel fantasy író, Andrzej Sapkowski Az utolsó kívánság c. művének egyik elbeszélését vizsgálja. Zakrzewska-Verdugo figyelmének középpontjában az említett szöveg azon frazémái állnak, melyek vagy közvetlenül az ördögre, vagy annak a népi hiedelmekben jelen lévő valamely megfelelőjére utalnak. A szerző a tanulmány második felében a vizsgált elbeszélés lengyel és szlovák változatának frazémáit hasonlítja össze.

A Željko Predojević által jegyzett *O odabranim poredbenim frazemima s glagolskom komponentom tipa tući kao moguće mitskog postanja (Az üt, mint igekomponenst tartalmazó idiómák az ószláv hitvilág kontextusában)* című írás a *tući kao vola u kupusu (megütni, mint egy ökröt a káposztában)* horvát idióma szemantikai elemzését, illetve lehetséges ószláv kötődéseit mutatja be. Predojević szerint a vizsgált idióma *tući kao (megüt, mint)* része két szláv istenség, Perun és Velesz harcára utal, a *vol (ökör)* ugyanakkor Veleszt idézi, a *kupusu (káposzta)* pedig Perun fiának, Jarilonak a szent területét jelenti. A szerző a szóban forgó idióma szlovák megfelelője kapcsán megállapítja, hogy szintén interpretálható a szláv hitvilág kontextusában.

Saša Vojtech Poklač *Od pekla do raja. Eshatološki kraji kot sestavina slovenskih in slovaških frazemov (A pokolból a paradicsomba. Eszkatologikus helyek szlovén és szlovák frazémákban)* című tanulmányában olyan szlovén és szlovák frazémákat vizsgál, amelyek a *pokol*, a *purgatórium*, a *menny-*

ország, illetve a *paradicsom* kifejezéseket tartalmazzák, s mindeközben arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen mértékben, illetve milyen módon kapcsolódnak a keresztény eszmevilághoz.

Oleg Fedoszon *Бог, черт или дьявол кроются в деталях? (Az Úr vagy az ördög rejtőzik a részletekben?)* címet viselő tanulmánya az *ördög a részletekben rejlik* közismert idióma fejlődését mutatja be az orosz nyelvben. A szerző részletesen tárgyalja, mely idiómák hordozzák ugyanezt a jelentést más szláv nyelvekben, illetve, hogy milyen folyamatok mennek végbe egy-egy orosz idióma diskurzusban való megjelenése során.

Ahogy azt a fentebb bemutatott tanulmányok is jelzik, a 2019-ben megrendezett pozsonyi Slavofraz-konferencia előadásait rendszerező tanulmánykötet a tudományosság kritériumainak szigorú betartása mellett felettébb figyelemfelkeltő és izgalmas írásokat tartalmaz, melyek nemcsak a szűk szakmai közösség, de a frazeológiához valamilyen módon kapcsolódó egyéb tudományterületek kutatói számára is hasznosak lehetnek.

Dančo Jakab Veronika

Paweł Szudarski – Samuel Barclay (szerk.)

Vocabulary Theory, Patterning and Teaching [A szókincs elmélete, sematizációja és oktatása]

Bristol – Jackson: Multilingual Matters, 2022. 270.o.
ISBN-13: 978-1-78892-373-6 (pbk)

A nyelv lexikon komponensére, a szókincsről vonatkozó kutatások – így a szójelentés és forma, a szóhasználat, a szavak környezeti illeszkedését illető ismeretek, a szóelsajátítás folyamatának vizsgálata – egyre nagyobb súlyt kapott az utóbbi évtized alkalmazott nyelvészetében. A szótárkomponens funk-